

Bukovinai székely exodus (1944-1945) ^[1]

„Itt egy üresen maradt zsidó házban lakunk, de éppen ma hallottam a helyi plébánostól, hogy új uraink, a nyilasok, ki akarnak lakoltatni innen, mert nagyok tartják egy család számára. Minden lenne, ahogy lenne, de mi lesz a szegény székelyekkel? Ha nem találunk győzni, Bácskába vissza nem mehetünk, de akkor hová? Még talán szerencse, hogy öreg vagyok és beteges lettem, legalább talán nem fogom meglátni szegény népem végleges koldusbotra jutását. Ember tervez, Isten végez: a magyar kormány jót akart nekünk, de ki számított a háborúra s különösen ki a román árulásra?”

Bevezetés

A '40-es évek végétől a hazai néprajzi és szociográfiai kutatásokban kiemelt helyet foglal el a Tolna és Baranya megyében letelepített bukovinai székelyek népi kultúrájának vizsgálata. Ez főleg azzal magyarázható, hogy történetük során végig kisebbségben éltek, távol a magyarság által lakott kárpát-medencei törzsterülettől. Ez a helyzet azonban nem eredményezte identitásuk megváltozását, vagy lélekszámuk jelentős csökkenését. Éppen ellenkezőleg, egyházi vezetőik és magyarországi támogató szervezetek segítségével már a XIX. század második felétől szoros kapcsolatokat építettek ki az anyaországgal. Ugyanebben az időben a bukovinai magyarság egy folyamatosan gyarapodó közösséggé, lakóterülete pedig népesség-kibocsátó vidékké vált. A völgyeségi megletelepedés után eleinte úgy tűnt, hogy a főgyökeres lakosságától eltérő kulturális és szociális háttérük több akadályt gördíthet magyarországi beilleszkedésük elé. A kisebbségi lét és kényszerű vándorlások miatt ugyanakkor nagyfokú alkalmazkodó képesség alakult ki bennük, ami - hagyományaik megtartása mellett - segítette a hazai társadalomba való integrálódásukat. A népcsoport történetéről már több, főleg a korai korszakkal foglalkozó rész tanulmány is született, nem ismeretes azonban olyan tudományos szakmunka, amely a bácskai kitelepedésük részletes bemutatására vállalkozott volna. Az alábbi történeti áttekintés mellékleteként közölt két dokumentummal a népcsoport múltjának kevésbé ismert fejezeteire szeretnénk felhívni a figyelmet.

Kiköltözés Bukovinából, menekülés a Bácskából, letelepedés a Dél-Dunántúlon

A XVIII. század '70-es, '80-as éveiben a főleg Csíkból és Háromszékből származó, a kelet-erdélyi határvidék megszerzése miatt Moldvába menekült székelyek hét települést alapítottak a történelmi Moldva északi részéhez tartozó, 1774-ben Bukovina néven önálló tartománnyá alakított területen (Andrásfalva, Józseffalva, Istensegits, Fogadjintak, Hadikfalva, Laudonfalva és Tomnátik, melyek közül a két utóbbi a XIX. század második felére elnéptelenedett). Ezek lakosságának döntő hányada katolikus volt, de Andrásfalván kis református közösség is alakult. Az öt falu lakosságának lélekszáma közvetlenül a letelepedés után 2687 volt, ez az érték azonban alig száz év múlva, 1880-ra 9887-re változott. A századforduló táján meginduló migrációs hullámok ellenére lélekszámuk az 1930. évi román népszámlálás statisztikái szerint már 15650 lett. (Az adatok értékelése kedvéért megemlítenénk, hogy például 1786 és 1930 között a lakosság Hadikfalván megtízszereződött, Andrásfalván pedig hússzorosa rá növekedett.) A magas születési számaránynak köszönhetően a XIX. század második felére a családi birtokok felaprózódtak, a népesség nagy része elszegényedett. További nehézséget jelentett az életkörülményeik számára, hogy a lakóterületüket gyakran sújtották elemi csapások, melyek közül a legpusztítóbb az 1866. évi kolerajárvány és Józseffalva 1939. évi leégése volt.

Magyar identitásuk fennmaradását nagymértékben befolyásolta, hogy 1918-ig Bukovina a kibocsátó területtel egy állam keretei közé tartozott, ami megkönnyítette az anyaországi magyarsággal való kapcsolattartást. Hasonló megtartó erőt jelentett az is, hogy az 1786 óta a lembergi érsekség joghatósága alá tartozó magyar katolikus egyházközségekben szolgálatot teljesítő német, lengyel vagy szlovák származású papok megtanultak híveik anyanyelvén és magyarul miséztek. A közösségnek emellett rendelkezett olyan iskolákkal, ahol tagjai a magyar nyelvű írást és olvasást elsajátíthatták. Az anyaországi közvélemény irántuk megnyilvánuló érdeklődése az 1861-ben megalakuló Szent László Társulattal intézményes kereteket öltött. Ez a figyelem a dualizmus korában állami szinten is érezhetővé vált, a századfordulón lezajlott telepítési akciók a magyar hatóságok irányításával valósultak meg. A hazatelepülési mozgalom révén az Al-Duna vidékén, a Bánátban, valamint főleg Dél-Erdélyben jöttek létre kisebb bukovinai közösségek.

Bukovina az első világháború után megszerveződő román nemzeti egységállam fennhatósága alá került. Ez a körülmény súlyosbította az ott élő magyarság helyzetét, hiszen a román kormányok különféle represszív kisebbségpolitikai intézkedésekkel próbálták megtörni a nemzeti önszerveződését. A két világháború közötti időszakban csak az andrásfalvi református egyházi iskola volt magyar tannyelvű, a többi bukovinai falu népiskolájában román nyelven oktattak, a magyar származású tanítók nagy részét pedig elbocsátották állásából. A Nagy-Romániában bevezetett földreform során a bukovinai országreszben főleg román parasztok részesedtek a kiosztott földekből, amely tovább nehezítette a magyarok gazdasági helyzetét. 1940 júniusának végén Románia átengedte a Szovjetunióknak Besszarabiát és Bukovina nagyrészt ukránok lakta északi részét. Az elcsatolt területekről beköltöző románságot Dél-Bukovinában helyezték el, ami kiélezte a feszültséget az ott élő nemzetiségek között.

Ilyen körülmények között elevenített fel Németh Kálmán józseffalvi plébános községének 1939. évi leégése után a teljes áttelepítés koncepcióját. Az agilis pap eleinte elutasításban részesült a magyar hatóságok részéről, a második bécsi döntés után beözönlő bukovinai menekülők azonban állásponthozottan megváltoztatására készítették a magyar kormányt (1941 tavaszára már 4500-ra duzzadt a menekültek száma). A bukovinai magyarság "elengedéséről" és befogadásáról kétoldalú magyar-román egyeztetések kezdődtek. A román tárgyalófelől szem előtt tartva a bécsi döntőbírósi egyezmény felülvizsgálatának lehetőségét, az etnikai arányok megtartása érdekében leszögezte, hogy a kiteleplőket nem költöztethetik a Magyarországhoz csatolt Észak-Erdélybe. Ezért az áttelepítés megvalósítására 1941 májusában nyílt reális lehetőség a Bácska elfoglalása után, ahol a korábban odatelepített szerb dobrovóljácok elhagyták házaikat. A székely telepéseket így a visszafoglalt Délvidékre vitték, ahol nagyobb városok környékén, 28 kolóniát hoztak létre számukra, ezeket az egykori bukovinai falvaikra emlékeztető neveket látták el. A letelepítéssel kapcsolatos teendőket a Bonczos Miklós belügyi államtitkár vezette alatt álló Országos Menekültügyi Kormánybizottság látta el (1942 júliusától Külföldi Magyarokat Hazatelepítő Kormánybizottság).

Az 1941. május 11-én aláírt magyar-román államközi megállapodás értelmében a hazatérők csak háztartási felszereléseiket, ruhaneműiket és bútoraikat hozhatták magukkal, az állatállományt és a gazdasági felszereléseket a szülőföldjükön kellett hagyniuk. Ingatlanvagyonuk kérdésében később sem sikerült megegyezni a román kormánnyal. A folyamat mindenestre 1941 júniusának végére befejeződött, 1942 tavaszára pedig minden optáns, körülbelül 15000 személy (más adatok szerint 17700) kapta meg honosítási iratait. Az egykori öt község birtokállományánál négyszer nagyobb mennyiségű földet kaptak több évi törlesztésre, a birtokrendezési munkálatok során pedig haszonállatokkal is ellátták őket. A táj földrajzi sajátosságainak megfelelően fel kellett hagyniuk a Bukovinában elterjedt zöldségtermesztéssel, s szemes növények ültetésére álltak át (elsősorban búza, kukorica és kendertermesztéssel foglalkoztak).

A "honfoglalók" lassan kezdtek hozzászokni új hazájukhoz. A háborús körülmények azonban nem engedték meg, hogy a népcsoport gyökeret verjen a Bácskában. 1944. október 7-8-án a szerb partizánhadserg előretörése miatt, bosszútól tartva, a magyar közigazgatás kivonulásával együtt kiűrtették a telepésfalvakat is. Az evakuáció előkészítésére alig néhány óra maradt, csak élelmiszert és a legszükségesebb holmijaikat tudták felpakolni a szekerekre, az állatállományt és a szülőföldről hozott bútort a házakban maradták. A magyar hatóságok kijelölték ugyan a menekülés útját, néhányan mégis megkésve indultak el, vagy elirányították őket, így került egy kisebb csoport a partizánok kezébe, akik meggyilkolták annak férfitagjait. Az Észak-Bácskát elárasztó menekülők Bajánál és Dunaföldvárnál kelték át a Dunán, majd szétszóródtak az egész Dunántúlon, egyes csoportjaik egészen Győr és Sopronig jutottak el, sőt néhányan még a határt is átlépték. A szekereken történő, szabad ég alatti bolyongás több mint két hétig tartott. Ezután ideiglenes szállásokon helyezték el őket főleg Vas, Zala és Somogy megyékben: iskolai helységeket, fészerekben vagy istállóban vésztelték át a telet. Itt várokoztak egészen 1945 tavaszáig, mikor a magyar hatóságok hozzáállattal tervszerűen házhoz és "házhoz" juttatásukhoz Tolnában és Baranyában.

Az Országos Földbirtokrendező Tanács 1945 áprilisában adott megbízást a bukovinai menekültek helyzetének rendezésére. A feladat végrehajtására az erdélyi székely származású Bodor György vállalkozott, akinek egy székely többségű járás, vagy vármegye létrehozása lebegett a szeméi előtt. Bodor a hazai németiség kollektív bűnösségének elvét vallotta, ezért a tervet a magyarországi svábok kímoldításával tartotta keresztülvihetőnek. A kérdés eldöntésében meghatározó erejűnek bizonyult, hogy maga mögött tudhatta a kommunista párt, a nemzeti parasztpárt és az érintett vármegyék vezetéseinek támogatását. Ennek megfelelően a kiszemelt háztulajdonosok közül nemcsak a Volksbund egykori tagjait, hanem a "bundizmussal" vádolt német lakosokat is - összesen mintegy 20000 személyt - a lengyeli Apponyi-kastélyba és egyéb gyűjtőhelyekre internálták, ahol embertelen körülmények között őrizték őket. Az internálás váratlan elrendelésével a fő cél az

volt, hogy a hajlékukba visszatérő svábok a beköltözött székelyek miatt kész helyzet elé legyenek állítva. A magyar hatóságok így akarták elejét venni annak is, hogy az eredeti tulajdonosok vagyonuk menekítése céljából széthordják az ingóságokat.

Az egész Dunántúlon szétszóródott bukovinaiakat végül 500 család kivételével - akik a menekülés során Észak-Bácskában rekedtek, és ott Bácsalmás környékén három faluban lettek letelepítve - 1945 májusára sikerült összehívni Bonyhádra, ahol a Bodor vezette Telepítési Hivatal kijelölte számukra új hajlékukat. Ezzel a székelyeket hét baranyai és huszonnyolc tolnai faluban helyezték el. A letelepülők törzslakóterülete a tolnai Völgység lett, de a későbbi kirajzások során Mözson, Szekszárdon, sőt Erden is alakultak közösségek. A gyűjtőhelyekről visszaérkező svábokat a kitelepítésükig a már megszállt székely családok mellett helyezték el. A német tulajdonok elkobozása és ezzel együtt a kényszerű együttélésből fakadó nehézségek 1946-47-ig rendkívüli mértékben kiélezték az ellentéteket az őshonos lakosok és a betelepültek között. Ehhez járult a székelyek sváb gazdákéhoz viszonyított alacsonyabb szintű termelési kultúrája, illetve a német egyháziak ellenállása. Az újonnan formálódó székely társadalom és a németiség közti viszonyt némiképp a pártpolitikai csatározások is befolyásolták. A kelet-mecseki bányavidék német lakosságának révén hagyományos tömegbázissal rendelkező szociáldemokraták, vagy a völgységi német nagygazdák támogatását bíró kisgazdapárt kifogásolta az internálások során előforduló túlkapásokat és törvénysértéseket, míg a kommunista párt és a Nemzeti Parasztpárt a székely agrárrejtegek "helyzetbe hozásával" kívánta megvetni a lábát a térségben. A falvakban földigénylő bizottságok alakultak: a székely családok páronként hét, gyermekenként egy hold földet kaptak, sőt igásállatokat és gazdasági felszereléseket is a rendelkezésükre bocsátottak. Még a helyi németek kitelepítése előtt és azzal egy időben 3821 család részesült földjuttatásban.

A dokumentumokról

A publikált források szerzője Sebestény Antal, egykori hadikfalvi plébános, aki a székelyek bácskai menekülésének és tolnai letelepítésének nemcsak közvetlen szemtanúja, hanem cselekvő részese is volt. A levelek közzétételének ezen kívül különös nyomatókat ad, hogy a székelység soraiból kikerülő értelmiségitől származnak, aki hivatottnak érezte magát arra, hogy népe sorsán javítson.

Sebestény Antal 1874-ben született Andrásfalván. 1883-ban egy telepítőbizottság vitte Budapestre, ahol a Szent László Társulat ösztöndíjában részesülve végezte el az elemi- és középiskolát. Teológiai tanulmányait Gyulafehérváron végezte, majd 1897-ben Majláth Gusztáv Károly püspök szentelte pappá. Még ebben az évben a Szent László Társulat szándékainak megfelelően visszatért Bukovinába, ahol 1920-ig Józseffalván teljesített szolgálatot. 1920. október 1-én kapott kinevezést a legnagyobb bukovinai katolikus magyar plébániára, a 6000 lelket számláló Hadikfalvára. Jelentős szerepet játszott a trianoni békeszerződés után az erdélyi magyarsággal való kapcsolatok kiépítésében, 1926-ban a Magyar Országos Párt gyűlésén is beszédet mondott. 1927-ben az istenségi pap halála után, egy évig ő végezte az ottani megüresedett plébánia lelkipásztori teendőit is. 1940 decemberétől Dél-Bukovina főesperese. A bukovinai székelyek áttelepítése után tovább folytatta hívei lelki gondozását az egyik hadikfalvi telepen, Horthyváran. A Bácska elhagyása után a Somogy megyei Nagyszakácsiban helyezték el egy ideiglenes menhelyen, majd a Tolna megyei Kisdorogra került, ahol 1961-ben halt meg.

Leveleit Krywald Ottó pápai prelátusnak, a Szent László Társulat egyházi alelnökének írta, akivel a '30-as évek második felétől állt kapcsolatban. Hangsúlyoznánk, hogy a Szent László Társulat iratanyagában több tőle származó levél is fennmaradt, ezek közül kettőt teszünk közzé, amelyek pasztikusán tükrözik a Bukovinából kitelepített székelyek kálváriájának stációt.

Források

1. számú dokumentum

Sebestény Antal hadikfalvi plébános levele Krywald Ottónak, a Szent László Társulat egyházi alelnökének a bukovinai székelyek bácskai meneküléséről

Nagyszakácsi, 1944. november 6.

L. J. Chr.
Méltóságos Prelátus Úr!

Kedves Barátom!

Nem tudom, hogy testvéreim közül az október 8.-iki menekülésünk óta adott-e életjelt magáról, de én máig nem írhattam, mert a 11 napi út úgy megviselt, hogy a legkínosabb gyomorgörcsök közt orvosi kezelés alatt feküdtem máig.

Menekülésünk Bácskából nem volt önkéntes, hanem a "külföldi magyarokat hazatelepítő kormánybiztosság" rendeletére történt, mely nem engedhette, hogy védtelenül hagyjon a volt régi lakók, a jugoszláv dobrovojácok esetleges bosszújával szemben.

Október 4.-én kaptuk az első figyelmeztetést, hogy készüljünk és okt. 7-én este a parancsot, hogy 8.-án vasárnap reggel induljunk Bácsahadikfalvára (Rasztinára). Másnap délben Zomborban értesültünk a főszolgabírótól, hogy minket tévesen irányítottak, mert a Bajmok melletti telepre kellett volna mennünk. Ezzel persze 24 órát vesztettünk, de oda is hiába mentünk, mert az már ki volt őrítve. Előre tehát a rádió utasítás szerint Bajára, hogy ott a Dunán átkelve biztonságosabb helyen leszünk. Bajáról a hatósági utasítás Dombóvárnak irányított, onnan pedig ide Nagyszakácsi (Somogy m.) községbe. Tizenegy napi cigányos vándorlás után itt vagyunk. Útközben találkoztam László Antal vándorcsoportjával és egyszer Dombóváron Németh Kálmánnal. Vonattal nem jöhöttem, mert nem tudtuk otthonról, hogy hová leszünk irányítva. A 11 éjszakából 5 éjjel szabad ég alatt töltöttem 72 éves létemre.

Most itt vagyok Nagyszakácsiban mindentől kifosztva. Bukovinából Horthyvárára 2 vagon bútort vittem, most pedig minden ott maradt bezárva, mintha csak e szomszédba mentem volna látogatába. Csak 2 lovam és a kocsim állott rendelkezésemre. Hoztunk némi kis élelmiszert az útra, fehérneműt és ágyneműt. Ott maradt 80 mázsa gabonám, 6 hold kukoricám, sertéseim, vagy 100 drb szárnyas majorság, 3 ekém, egy vetőgépem, egy szecs kavágó gépem, 2 fogasoló boronám s a jó Isten tudná megmondani, hogy a konyhai felszerelésen kívül mennyi gazdálkodó eszközöm. 2 tehenet útnak indítottam, hiszen azt mondták, hogy Bácsahadikfalváig kell mennünk, de mivel tovább már nem bírtak jönni. Újverbász közelében a jó Istennek számba hagyva a mezőn hagytuk. Nővérem, ki visszaszaladt, hogy lássa a tehének sorsát, nem ért be minket, s ma nem tudom, hogy hol van. Többen mondják, hogy az Elekes Dénes csapatjában látták: most tehát keresem Elekest.

Itt egy üresen maradt zsidó házban lakunk, de éppen ma hallottam a helyi plébánostól, hogy új uraink, a nyilasok, ki akarnak lakoltatni innen, mert nagyok tartják egy család számára.

Minden lenne, ahogy lenne, de mi lesz a szegény székelyekkel? Ha nem találunk győzni, Bácskába vissza nem mehetünk, de akkor hová? Még talán szerencse, hogy öreg vagyok és beteges lettem, legalább talán nem fogom meglátni szegény népem végleges koldusbotra jutását. Ember tervez, Isten végez: a magyar kormány jót akart nekünk, de ki számított a háborúra s különösen ki a román árulásra?

De a jajgatás nem használ semmit, Istennél van minden. Légy szíves édes drága jó Prelátus uram, ha Elekes írni talált neked, írd meg nekem az ő címét, hogy nővéremet értesíthessem hollétem felől. Magamat buzgó imáidba ajánlva, maradok szerető testvéred in Xto:

Sebestény Antal
lelkész

Cím:
Nagyszakácsi
(Somogy m.)

Kézírásos szöveg tisztázott változata.

MOL P1431, 20. csomó, 1944. köteg, 6-7. fólió

2. számú dokumentum

Sebestény Antal hadikfalvi plébános levele Krywald Ottónak, a Szent László Társulat egyházi alelnökének a bukovinai székelyek tolnai letelepedéséről

Kisdorog, 1945. augusztus 21.

Méltóságos Praelátus Úr!

Drága Jóakaró Barátom!

Budapest ostromának kezdetével kénytelen voltam a levelezést megszakítani. Azóta sokat változott minden tekintetben a mi kicsiny világunk. Még Nagyszakácsból szerettem volna írni Neked, de a postaforgalom szünetelt és arra is gondoltam, hogy talán Te is elmenekültél Budapestről. Végre sikerült a napokban egy Székelyfi Pál nevű Budapesten lakó esztergomi teológustól megtudnom, hogy most is a Sacre Coeur intézetben lakol. Bizom tehát a jó Istenben, hogy Budapest ostromát szerencsésen és egészszen vésselted át.

Mi is aránylag azt mondhatjuk, hogy a jó Isten tenyerén hordozott. S általában azt merem állítani, hogy 1941-től mindenki, aki velünk és letelepedésünkkel foglalkozott, - dacára, hogy ezen dologban sok közreműködőt hibáztatunk - csak vak eszköz volt a jó Isten kezében. Úgy érzem, hogy a jó Istennek tervei vannak velünk, Nagyszakácsiban a fronttól 5 km.-nyire voltunk, sőt dec. 7.-re virradó éjjel az oroszok utcai harcban el is foglalták a községet, de még azon nap vissza kellett vonulniok. Dec. 7. és 8.-ikát étlen-szomjan a menhelyeken töltöttük. Azontúl állandóan a legnagyobb ágyúdörgésben éltünk, ha az ágyúk nem szóltak, már veszélytől tartottunk. Így telt az idő a nagyhétig. Virágvasárnap előtti nap átjártam Zala megyébe Esztergályra (Zalaapáti filiája). hol híveim egy része lakott és ezek rábeszéltek, hogy a front mellől húzódjam oda. El is határoztam, hogy Húsvét 3. napján átköltözöm. De ember tervez, Isten végez: nagyszerdán a visszavonuló németek drága lovaikat ingyen elzabrálták. Ez nagy csapás volt rám nézve nem csak a menekülés lehetetlensége miatt, hanem azért is, mert a lovakkal fuvaroztatva tartottam fenn magamat és háznépemet. Nagypénteken mise után mint árvíz kezdtek az orosz csapatok felettünk átzúgni, de már Húsvét napján estére az utolsó csapatok is áthullámoztak, egyéb bajunk nem esett, csak annyi, hogy nagyszombatira virradó éjjel háromszor törtek be hozzám és raboltak ki. Azután ismét nyugtunk volt. Húsvét után 10 nappal kezdtek székelyeink Sopron, Veszprém, Fehér, Zala és Somogy megyékből délnek húzódni naponként 40-50 család s kérdéseimre azt felelték, hogy a nyilasok vagyonát osztó helyi bizottságok azt mondták, hogy a székelyek vonuljanak le Tolna megyébe, mert számukra ott van fenntartva a betelepítendő terület. Április közepén Nagyszakácsból is felkerestek híveim, de én lovak hiányában nem mozdulhattam, hanem megkértem őket, hogy ha a kormány őket letelepíti, jelentsék be az én igényemet is és azután jöjjenek értem vissza. Úgy is lett: drága híveim május 7.-én felpakoltak engem is és 9.-én ideértem Kisdorogra (Tolna megyébe), hol engem egy kilakoltatott és táborba vitt Volksbundistának házába költöztettek. Azóta itt vagyok békében. A helybeli plébánossal nagyon jó viszonyban vagyunk, naponként misézem és ha ő valahová megy, helyettesítem őt.

Jártam Pécsre a püspökhöz: Virág püspök nagyon kedvesen és jóindulattal fogadott, kérésemre iurisdíciót adott, mert itt velem 150 hadikfalvi család van, de alkalmazni nem akar senkit, új lelkészségeket nem alapít, míg a helyzet és a viszonyok nem consolidálódnak. De én már azt sem tudom, hogy várjam-e ezen jövedélembeli alkalmaztatásomat, vagy ne, mert én innen Kisdorogról nem szívesen mozdulnék el: t. i. mivel sem fizetésem, sem nyugdíjam nincs, a telepítő bizottság a Tolna megyei földbirtokrendező tanáccsal egyetértve egy falusi házat és 15 kat. hold földet ígért nekem is mint telepesnek Kisdorogon azon esetben, ha ebbe az országos tanács is beleegyezik. Persze az árát nekem is mint telepesnek törlesztenem kell. Elég kétes kilátás, de jobb a semminél. Székely paptestvéreim hasonlólag csak az alkalmaztatás reményében dolgoznak: László Antal a telepítési irodában dolgozik, dr. Németh Kálmán Bátaszéken lakik, Demse Péter (a csángó) még menekülés közben a partizánok kezébe került, kik őt teljesen expositálva a trianoni határon áttették s most Jánoshalmán káplánkodik, Elekes Dénes Kalazón lakik anyjával és testvéreivel s onnan biciklin járja be a körülötte levő telepeket, mint egy vándor apostol. Van még 2 erdélyi székely papunk is: Csathó Gyula, ki Erdélybe nem ment vissza, pedig káplános plébániája volt, hanem itt maradt a mi ügyünkért és mint bonyhádi 2-ik káplán gondozza a Bonyhád körüli telepeket. A második a volt udvarhelyi káplán Lónai. Fizetést egyáltalán sem kap, hanem a püspök úgy intézkedett, hogy egyezzünk ki a telepeken levő hívekkel, kiket gondozunk. Ám magam is már sok telepet bejártam s mennék ugyan akár minden nap, mert a "lélek ugyan kész, de a test erőtlen".

Vasárnapra (aug. 26.-ra) egybekértem az összes székely papokat, hogy egyet-mást megbeszéljünk és egyöntetűleg, egy akarral járjunk el mindenben. Ez szükséges, mert székelyeink az államvagyonnak nyilvánított bundista vagyonokba lévén telepítve nagyon sok ellenségük van még a bundista-mentő német származású papok közt is.

Az én véleményem az, hogy kár volt, hogy székelyeinket nem uradalmakra telepítették, - mint azt a boldogult Teleky miniszterelnök akarta - hanem mint Bácskában a hadak országújtára, úgy itt az elkobzott német vagyonokba telepítve a politikába és pártusákba belekeverték.

Én magam öregségemre függök a levegőben, mint Mohamed koporsója. Két éve kértem az én ex -és incardinatiomat, hogy a jassyi püspök elbocsáttott, de rövidesen közbefejtő a mi menekülésünk Bácskából és így, mint a napokban Kalocsa írja, az én felvételemről csak úgy lehetne szó, ha híveimet a kalocsai egyházmegye területére telepítették volna. Jassyból tehát ki, de ide be nem.

Egészség dolgában - úgy veszem észre - hogy valamivel jobban állok mint Bácskában, mert itt, ha meleg is van, a hegyes-dombos vidéken mégis csak egészségesebb a levegő, mint ottan a végeláthatatlan síkságon.

Édes drága Barátom, ha soraimat megkapod, mert tudom, hogy sorsod nem volt, s ma sem a legaranyosabb. Írj néhány sort magad felől. Bizony Budapest ostroma idején nagyon sokat aggódtam miattad. Ha az utazás nem volna ma még olyan veszélyes, legszívesebben magam utaznám meglátogatásodra.

Buzgó imáidat kérve és részemről is ugyanazt ígérve maradok szerető testvéred in Xto:

Sebestény Antal

Gépelt első példány tisztázott változata.

MOL P1431, 20. csomó, 1945. köteg, 16-17. fólió

Címkék:

[Csik](#) ^[2]

[Háromszék](#) ^[3]

[Moldva](#) ^[4]

[Bukovina](#) ^[5]

[Nemzeti Parasztpárt](#) ^[6]

[Szent László Társulat](#) ^[7]

[Észak-Bácska](#) ^[8]

[Országos Földbirtokrendező Tanács](#) ^[9]

[Volksbund](#) ^[10]

[Észak-Erdély](#) ^[11]

[Országos Menekültügyi Kormánybizottság](#) ^[12]

[Külföldi Magyarokat Hazatelepítő Kormánybizottság](#) ^[13]

Kiadás: 1. évfolyam (2001) 4. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/bukovinai_szekely_exodus_19441945.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/bukovinai_szekely_exodus_19441945.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/csik>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/haromszek>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/moldva>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/bukovina>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nemzeti-parasztpart>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szent-laszlo-tarsulat>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/eszak-bacska>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/orszagos-foldbirtokrendezo-tanacs>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/volksbund>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/eszak-erdely>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/orszagos-menekultugyi-kormanybizottsag>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kulfoldi-magyarokat-hazatelepito-kormanybizottsag>